

**PERÓN BUKÁSA 1955-BEN A MAGYAR LEVÉLTÁRI FORRÁSOK
TÜKRÉBEN**

Juan Domingo Perón a 20. századi Argentína talán legismertebb és legtöbbet vitatott politikai személyisége. Háromszor volt Argentína elnöke (1946–1952, 1952–1955, 1973–1974). Alapítója volt a nevével fémjelzett peronista populizmusnak, a juszocialista (harmadik utas) politikai ideológiának. A peronizmus a populizmus egyik legtipikusabb megnyilvánulási formája Latin-Amerikában.¹

Perón ezredes – bár politikai felemelkedésében jelentős szerepet játszott a katonai puccs (1943) – választások útján került hatalomra 1946-ban. 1943-ban részt vett az Egyesült Tisztek Csoportja (Grupo de Oficiales Unidos = G. O. U.) néven ismert titkos szervezkedésben, amely végrehajtotta az államcsínyt.² Az új kormányban Juan Domingo Perón ezredes a látszatra jelentéktelen Munkaügyi és Népjóléti Államtitkárság vezetői posztját kapta. Perón azonban felismerte a kor munkásmozgalmának gyengéit, és azokat kihasználva igyekezett a maga oldalára állítani a munkások tömegeit, hogy így segítse elő saját karrierjét. Erről igen őszintén így ír: „Egy doktrínában gondolkodtam, de ahhoz, hogy ezt mozgásba lendítsük, tömeges támogatásra volt szükségem. Ezt a tömeges támogatást csak a néptől tudtam megkapni, ezért politikailag aktívvá kellett tennem őket.”³ Perón előtt a legnagyobb szakszervezeti szövetség, a CGT (Általános Munkásszövetség – Confederación General del Trabajo) két részre szakadt, és frakcióharcok gyengítették erejét. A belső harcok főként a „reformista” és a kommunista vezetésű szervezetek között dúltak. Az állandó viták kihatottak a szervezetség csökkenésére, az összejövetelek, megmozdulások látogatottságára. Perón felismerte, hogy az 1940-es évek derekára megváltozott Argentína, és főleg Buenos Aires munkássága. Az „új” munkásság számára apáik régi eszményei, az anarchizmus, kommunizmus, szindikalizmus stb. már nem voltak vonzó hatással. Amíg apáik – a bevándorlók – hozták magukkal az Európában megismert eszméket és az új hazában is keresték az azt hirdető pártokat, csoportokat, addig az „új” munkásság ahhoz vonzódott, aki ígért és adott valamit, mégpedig azonnal és kézzelfoghatóan. Hozzá kell tennünk, hogy az „új” munkásság jelentős részét faluról nem régen, az 1929–33 gazdasági világválság során városba költözött dolgozók alkották, akik megszokták, hogy engedelmessé váltak a mindenható földesúrnak. A városba költözésükkel hamar kerültek az új politikai „patron”(ok) befolyása alá. Ezt Perón karizmatikus személyisége is elősegítette.

Perón saját ellenőrzése alá vonta a szakszervezeteket. A CGT-t ismét egyesítette és a kormányhoz, pontosabban személyéhez kötötte. Az egyes szakszervezetek élére peronista vezetőket nevezett ki. A peronista szakszervezetek munkaügyi vitáiban személyesen járt el, és majdnem mindig a peronisták kerültek ki győztesen – Perón nem kevés nyomására. Perón egy egész sor kézzelfogható joghoz juttatta a munkásokat (sztrájkjog, fizetett szabadság, kollektív szerződések stb.). 1943-tól 1945-ig 29 dekrétumot adott ki, 319 kollektív szerződést „szentesítettek”, és 174 munkaügyi vitában volt döntőbíró.⁴

Perón tehát felismerte, hogy a háború utáni demokratizálódó légkörben nem tartható fenn a katonai diktatúra. A demokratikus választásokon pedig csak az nyer, aki nagyobb szavazóbázisra támaszkodhat. Ezért is szervezte meg 1945 októberében

az immár egységesített és hozzá hű szakszervezetek bázisán saját pártját, amely a Munkáspárt nevet kapta.

Perón a Munkáspártra (nevét 1946-ban Peronista Pártra változtatták) támaszkodva 1946-ban a szavazatok 56%-át kapta, így Argentína elnöke lett. A Peronista Párt vezetője, tehát Perón a párt legfőbb tekintélye, a párt összes szervei felett érvényes ellenőrzési jogkörrel rendelkezik. Döntési jogköre volt minden kérdésben. Óriási hatalmat összpontosított a kezében. Amikor ellenfelei szemére vetették, hogy ő is egy tipikus latin-amerikai caudillo, tiltakozott, mondván, hogy ő nem caudillo, hanem vezér, azaz conductor. A különbséget azzal magyarázta, hogy „a caudillo improvizál, a conductor új dolgokat tervez és végrehajt; a caudillo a mások által létrehozott dolgok között él, míg a conductor új dolgokat hoz létre... a caudillo megsemmisíti a dolgokat, amikor meghal, a conductor tettei azonban az általa létrehozott és mozgásba indított szervezetekben tovább élnek. Azaz a caudillo szervezetlen közegben mozog, a conductor szervez... A caudillismo szakma, a condición művészet... Vezetni (conducir) művészet, művésznek pedig születni kell.”⁵ A Peronista Párt párhuzamos szervezeteként tevékenykedett az Eva Duarte de Perón által vezetett Peronista Feminista Párt, amely a Peronista Párt női „hasonmása” volt. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a nők peronista szervezetbe tömörítésével Perón jelentős szavazóbázishoz jutott.

Annak ellenére, hogy Perón nemegyszer hangsúlyozta, pártja nyitott mozgalom, amely a nemzet egészének érdekeit képviseli, létrehozta az erősen centralizált állampártot. „A peronista mozgalom nem egy politikai párt... alapkoncepciója szerint nemzeti mozgalom. Ismétlem: nem vagyunk politikai párt, mozgalom vagyunk, és ezért nem képviselünk szektás vagy külön érdekeket, mi egyedül a nemzeti érdekeket képviseljük.”⁶

A peróni életműn végigvonul egyfajta ideológiai megalapozottságra való törekvés. Ennek a törekvésnek a gyümölcse lett a juszticialista társadalomfilozófia; a harmadik pozíció. Perón fő filozófiai tételét először Mendozában az országos filozófiai kongresszuson fejtette ki 1949-ben.⁷ Majd ezt többször is finomította, míg megszületett a „társadalmi igazságosság” argentin doktrínája. Ennek lényege, hogy a peronizmus nem híve sem a kapitalizmusnak (amely „elnyomó társadalom, hideg nemzetközi erő, amelynek nincs se hazája, se szíve... a pénz fattyúja, a gazdaság kisajátítója”)⁸, sem a kommunizmusnak („amely megalkotja a mindenható államot, amely az állampolgárok felett mint abszolút uralom jelenik meg... az állam elpusztítja az individuumot, börtönben tartja”).⁹ A sem nem kapitalizmus, sem nem kommunizmus, azaz a harmadik utas, igazságos juszticialista társadalom az új társadalomfilozófiai doktrínán alapul. „A juszticializmus az a doktrína, amelynek a célja az egyéni boldogság megtalálása az emberi társadalomban azáltal, hogy megteremti a harmóniát az anyagi, a szellemi, az individuális és a kollektív erők között, magáévá téve a keresztény álláspontot... megad az anyagnak mindent, amely elősegíti a szellemi tökéletesedést, és megad a szellemnek mindent, ami tökéletesedését elősegíti.”¹⁰ Perón tehát egy harmonikus társadalomképet festett kortársai elé, amely nem hasonlított a kapitalizmusra, különösen nem az USA kapitalizmusára.¹¹

A peronizmus, a peronista „szociálpolitika” anyagi bázisát a háború alatt felhalmozott tartalékok biztosították. Ezen az anyagi bázison a peronizmus könnyen biztosítani tudta széles tömegek számára a gazdasági fellendülést, azaz ígéretei betartását. Az 1949-ben megszületett új alkotmányba bekerültek a dolgozók jogai. A

híres 10 pont a kor egyik legátfogóbb „szociális hálóját” biztosította. Időről időre jelentős béremelésekre került sor. Nem meglepő, hogy a következő, 1952-es választásokon Perónt ismét elnökké választották, még pedig 62,4%-os eredménnyel. (Legjelentősebb ellenfele 32%-ot kapott.) A képviselőházban a 149 mandátum közül 135-öt a Peronista Párt szerzett meg.¹²

Ebben a helyzetben minden elemző úgy vélte, hogy Perón elnök kitölti mandátumát, és nincs olyan erő, amely megakadályozza esetleges harmadik ciklusát. Annál is inkább, mert a szavazóbázis biztosnak tűnt, sőt nőtt. A CGT taglétszáma az 1943-as 200 ezerről 600 ezerre nőtt.¹³ Az ipari munkások átlagjövedelme 1943–1950 között ötszörösére emelkedtek, a megélhetési költségek viszont csak 3,5–4-szeresükre.

A szavazáson az ellenzéknek (pl. Radikális Párt, Kommunista Párt) nem volt esélye Perónnal szemben. Eltávolítására csak katonai megoldás jöhetett szóba. Perónt 1955-ben a hadsereg lázadása buktatta meg. Civil erőként a hadsereg mellett állt a középosztály jelentős része és az egyház. E tanulmányban arra keresem a választ, hogyan sikerült Perónt megbuktatni. Az argentin és a nemzetközi szakirodalomban két alapvető okot említenek mint olyat, amely döntő szerepet játszik Perón bukásában. Ezeket kívánom a továbbiakban elemezni, felhasználva a Magyar Országos Levéltárban található – eddig még nem publikált – anyagokat.

Perón és az egyház

A latin-amerikai hatalomra került populista pártok, mozgalmak előbb-utóbb összeütközésbe kerültek az egyházzal (a kivételt Vargas Estado Novoja képezi Brazíliában). Ez az összeütközés általában akkor következik be, amikor a populizmus már politikailag győzött és megpróbálja hatalmát kiterjeszteni a „lelkekre” is. Legtöbbször az ifjúság megnyeréséért folyik a harc az egyház és a populisták között. Látszatra kis ügyek miatt hirtelen robban ki az ellenségeskedés. Így történt Argentínában is.

Perón kijelentette: „Az egyház hú fia vagyok. Katolikus, születésemtől és meggyőződésemtől fogva. Szerintem csak a katolikus hit tud minket felvértezni az erkölcsi és lelki értékkel, hogy szembenézzünk létezésünk kritikus pillanataival és legyőzzük azokat.”¹⁴ „Én katolikus vagyok, de nem vagyok klerikális. Hiszek a doktrínában, Krisztus szavában. De nem hiszek a rítusokban, mert a rítusokat az emberek hozzák létre. Eva [Evita – H. Gy.] is így gondolkodott... Nem gyónt senkinek. Azt mondta, közvetlenül Istennek gyón. Mi, akik harcolunk minden köztes tényező ellen (legyen az gazdasági, politikai, szakszervezeti), a vallásban sem akarunk közvetítőt. Eva mindennap imádkozott, de közvetlenül az Istenhez. Isten és köztem – mondta – nem akarok közvetítőt.”¹⁵ „Nem vagyok az egyház ellen. Egyáltalán nem. De igenis ellene vagyok azoknak, akik azt olyan célokra használják, amely nem az egyházé”¹⁶ – mondta Perón. Perón büszkén jelentette ki, hogy „többet tettem az egyházért, mint bárki. Gondoskodtam az adományozásról. Mielőtt hatalomra kerültem, a püspökök ötszáz pesót kaptak, én felemeltem ötezerre... Építettünk szemináriumokat, templomokat. Nem jött létre egyetlen új település templom nélkül. A vallásoktatás nem szerepelt a hivatalos tantervekben; mi hoztuk a törvényt a vallásoktatásról.”¹⁷

A peronista doktrína szerint az ideális jusztcionalista állam „klerikális állam”, egy „igazi keresztény politikus közösség”, ahol a keresztény értékeket valóban gyakorolják. Az argentin állam „elnökének kereszténynek kell lennie”. A

juszticionalista húszparancsolatban olvasható, hogy a „juszticionalismus új életfilozófia, amely egyszerű, gyakorlati, népi, mélységesen keresztény és emberi”.¹⁸

A fentiek ellenére 1954–1955-ben nyílt és éles ellenségeskedésre kerül sor Perón (a peronisták) és az egyház között. Egyes kutatók ezt azzal magyarázzák, hogy Perón már mindent ellenőrzött Argentínában, a hadsereget, a munkásságot, a szakszervezeteket, az oktatást, a politikát, a gazdaságot, már csak az egyház hiányzott.¹⁹ Abból a „tételéből” kiindulva, hogy nem kell „közvetítő” az isten és a hívő között, megpendítette, hogy az állam is beleszólhat a papok kinevezésébe. A Kongresszus 1954-ben törvényt fogadott el a válásról, a házasságon kívüli gyermek jogállásáról stb. Az egyház sajtóhadjárattal válaszolt. Perón ezt ürügyként használva katolikus papokat száműzött, üldözött, tanárokat zártak be. Visszavonták az oktatási törvényt, amely megengedte a vallásoktatást.

Egy magyar követi jelentés szerint: „Perón igen fél attól, hogy a klérus előbb vagy utóbb létre fogja hozni az új kereszténydemokrata pártot, s ezen félelmének van is alapja. Gyakorlatilag ezen pártnak az ország minden részén meg lehet találni a magját, azaz meg van szervezve. Egységes vezetősége van és egy-egy kormányellenes akciót a klérussal karöltve az ország területén ugyanegy időben hajt végre.”²⁰ Egy másik jelentésben ez olvasható: „Perón klérus elleni propagandájának lényege: elterelni a figyelmet a belső gazdasági gondoktól és az olajügyről, 150 papot és apácát vetettek börtönbe.”²¹

Érdekes, hogy az olyan fontos eseményről, mint az egyházzal való szakítás a követi jelentések csak 1955-ben írnak, amikor az egyház és Perón közötti „szakítás” véglegessé vált. Az 1954-es esztendőt elemző összefoglaló jelentés (1955. február 28-án) nem tesz érdemi jelentést a viszony megromlásáról, pedig az igényesebb politikai elemzőknek már fel kellett figyelnie azokra a jelekre, amelyek a peronisták és az egyház közötti viszony megromlásáról árulkodtak.

Amikor a magyar külügyminisztérium megküldte irányelveit 1955 első negyedévére a magyar külképviseletek számára, figyelmezteti is az argentin magyar követséget, hogy „az elkövetkezendő időszakban a követség behatóan tanulmányozza az argentin belpolitikai helyzet alakulását, mérje fel az erőviszonyokat, mert... az a tény, hogy a genfi értekezleten uralgó volt a kölcsönös megértésre irányuló törekvés, nem jelenti azt, hogy a hidegháború felszámolása megtörtént volna, vagy a nemzetközi kérdésekben fennálló legfontosabb ellentétek már megszűntek”. Egyben engedélyt adott a követségnek arra, hogy „a jugoszláv követet a szovjet követtel való megbeszélés nélkül is meghívhatja”. Ez a magyar–jugoszláv kapcsolatok alakulásán túl burkoltan arra is utal, hogy a külügy biztatja a követséget, hogy diverzifikálja információs bázisát, mivel az – mint a későbbiekben is kitűnik – döntően a „baráti” forrásokra, a baloldali szervezetekre, pártokra, politikai személyiségekre támaszkodott.

Az 1954-ről szóló jelentés főbb tételei: „Ez év elején a kormány a peronista párttal karöltve minden erejét az áprilisi parlamenti és tartományi választásra fordította, illetve az ellenzéki pártokkal való megegyezésre. Ellenkező esetben azok felbomlására törekedett. Ezzel a mesterkedésével sikerült egyes pártokat [nem tesz név szerinti említést – H. Gy.] behódolásra kényszeríteni, a radikális és szociális pártokon belül erős frakcióharcot kirobbantania... A peronista párt csak addig tud kormányozni, míg Perón vezeti.” Ekkor tesz először futó megjegyzést a szervezkedő kereszténydemokrata pártra, amelyben megemlíti, hogy az ellenzék egy részének és a klérusnak az összefogása veszélyt jelentene Perón számára. Az 1954-es év peronista külpolitikáját így foglalja össze a jelentés: „Argentína ENSZ-beli álláspontját is a

»tercera posición«-nak megfelelően alakította... Politikai téren romlott az USA–argentín kapcsolat, mert az USA aktív szerepet töltött be az új kereszténydemokrata párt szervezésében... Az USA nagykövetség ideiglenes ügyvivőjének és kultúrattasójának visszahívását kérte az argentin kormány, amely meg is történt... Argentína külpolitikai irányvonalának fő törekvése volt, hogy külföldi kölcsönt szerezzen, illetve elérje, hogy idegen tőke jöjjön az országba az egyre súlyosbodó gazdasági élet fellendítésére.”²²

Ugyancsak a 3. számú levéltári doboz tartalmaz egy érdekes levélváltást a követség és a budapesti külügyminisztérium között a Perónnak szánt ajándék kutyákról. A követség felvetette, hogy Perónt – aki nagy kutyabarát volt – ajándékozzák meg valamilyen különleges kutyafajtával. A külügyminisztérium azt írta: „Elvileg egyetértünk azzal, hogy Perónt megajándékozzuk. Jelenleg vizsgálat tárgyát képezi, hogy milyen kutyákkal ajándékozzuk meg, és hogyan lehet azokat kiszállítani.” A követség 1955. április 21-én azt válaszolta, hogy „egyelőre helyes, ha nem forszírozzuk a kutya-ajándék kérdést, ugyanis amióta a kérdés felvetődött, már voltam együtt vacsorán dr. Beckmannal, de egy szóval sem említette a fenti kérdést. Ami a kutyafajtát illeti, úgy gondolom, olyan különleges fajtáról van szó, amelyből Magyarországon is csak csupán néhány darab van.” (Mire döntöttek volna Perón megajándékozása tárgyában, Perónt a hadsereg megbuktatta.)

Az 1954-ről szóló jelentések többségén végigvonul annak ismertetése, hogy Perón és a peronisták (Peronista Párt, kormány, szakszervezetek) bizonytalanok a követendő belpolitikát illetően. Hol letartóztatási hullán söpört végig az országon, hol szabadon bocsátották a bebörtönzött ellenzéki aktivistákat. Ez többször is megisméltódott. A már említett 3. doboz, 1. sz. csomag egyik jelentésében például ez olvasható: „A politikai foglyok szabadon bocsátásáért folyó harc eredménye, hogy február első felében kiengedtek a börtönből 91 egyetemi hallgatót, akiket 1954 októberében, novemberében a peronista ellenes akciókért, tüntetésekért tartóztattak le... A letartóztatások azonban továbbra sem szüntek meg. A szabadon bocsátással párhuzamosan nap mint nap újabb és újabb letartóztatások történnek... A legutóbbi hónapok eseményei arra vallanak azonban, hogy a letartóztatásokkal szemben megnyilvánuló tiltakozás sokkal erősebb, mint amilyen az általuk kiváltott megfélemlítés.”

Ami az egyházat illeti, Perón bizonyára úgy gondolta, hogy korábbi jó viszonyuk biztosíték lesz arra, hogy az egyház egésze – vagy legalábbis döntő része – nem fordul a rendszer ellen. Úgy vélte, hogy intézkedéseivel le tudja választani az egyházon belül a radikális ellenzéket, míg az egyház zöme hű lesz a peronizmushoz. Nem így történt. Ellenkező hatást ért el. Az egyház saját érdekében összefogott az ellenzékkel, sőt éppen az egyház vált az ellenzék egyfajta kohéziós erejévé. Az egyház ezt azért tehette meg, mert legalísan működhetett, országosan kiépített „hálózata” volt.

Az egyház tulajdonképpen nem akart „rendszer-váltást”. Az egyház bizonyára megelégedett volna azzal, ha Perón visszatér az 1953 előtti „peronizmus”-hoz, és nem avatkozik az egyház belügyeibe. A radikalizálódó peronizmus viszont az egyházi vezetők számára is felvetette annak a veszélyét, hogy Perón esetleg már nem tudja útját állni egy baloldali fordulatnak, és a Perón által létrehozott erők (pl. CGT) magát Perónt is el fogják söpörni. Ez a nézet találkozott a vallásos középrétegek és a hadsereg több vezetőjének véleményével. A vallásos középrétegek civil szervezeteiken keresztül támogatták az egyházat. Tüntetések, nagygyűlések szerveztek az egyház védelmében, Perón és egyre inkább maga a peronizmus ellen. A különböző civil

keresztény szervezetek összefogását a politikai életben az egyház nem vállalhatta fel. Ezért merült fel a Kereszténydemokrata Párt megalakításának gondolata.

A Kereszténydemokrata Párt megalakulása valóban azzal a veszéllyel járt Perón számára, hogy megjelenik egy szervezett civil erő, amely képes összefogni az antiperonista polgári erőket. Ez a veszély be is következett. A Perón-ellenes polgári erők összefogásának leglátványosabb megnyilvánulása volt az 1955. június 11-i Corpus Cristi menetelés, amely rendszerellenes tüntetéssé változott. A tüntetők jelszavai: Elég a diktatúrából! A hadsereg is katolikus! Mi vagyunk a nép! A 200–250 ezres tüntetésen azonban történt egy súlyos provokáció. Valaki elégette az argentin zászlót. Azóta sem derült ki pontosan, ki tette, de a peronistáknak jó alkalom nyílt arra, hogy „hazaárulónak” minősítsék az egyházat. A peronista újságok (La Epoca, La Prensa) arról írtak, hogy „vandál akciókat hajtottak végre a nemzet ellen”. Újra egyházi személyeket tartóztattak le. Manuel Tato és Ramón Novoa püspököket kiutasították az országból. A Vatikán kiközösítéssel válaszolt. Bár név szerint Perónt nem említették, de a közvélemény egyértelműen őt értette a kiközösített személy alatt.²³

A magyar követi jelentés – „egy rendőrtisztől származó információra” hivatkozva – arról ír, hogy a június 11-i Corpus Cristi menet ellen provokációt készítettek elő. Úgy értesült, hogy Pascual Pérez argentin bokszbajnok érkezésére mozgósított tömegeből belelőnek a provokátorok a sportolót kísérő tömegbe, mintha a katolikus felvonulók tették volna. (Ez azonban meghiúsult a sportolót hozó repülőgép késése miatt.)²⁴ Egy másik értesülés szerint: „Az Alianza nevű szélsőjobboldali párt – valószínűleg a rendőrség által megfizetett provokációs csoportjai – közvetlenül a katolikus tömeg után haladva különböző provokációkat hajtottak végre... követségek ellen, elégették a nemzeti zászlót a parlament épülete előtt... Ezzel az volt a céljuk, hogy a hazafias tömegeket szembeállítsák a klérussal...”²⁵

Perón és a hadsereg

Perón bukásában döntő szerephez jutott a hadsereg. Az 1943-as puccsot a hadsereg hajtotta végre. A „civil” kabinet fele katona volt. A providenciák kormányzóinak 45%-a szintén.²⁶ Perón nagy gondot fordított a hadsereg technikai fejlesztésére, a tisztek fizetésére. (Az argentin tisztek fizetése jóval nagyobb volt, mint a hasonló rangú USA tiszteké!) Egy elemzés szerint 1946-ban 44 tábornok közül 13 peronista, 15 Perón-ellenes, 16 „semleges” volt.²⁷ Perón legközvetlenebb munkatársai (Teisaire, Pistarini, Colina, Solari) a hadsereg tábornokai voltak.

Az 1951-es katonai puccs²⁸ leverése után Perón elérkezettnek látta az időt a vele szemben álló tábornokokkal való leszámolásra. Megkezdődött a „tisztagatás” a hadseregben. Kilenc új tábornokot nevezett ki, sok főtitiztet más pozícióba helyezett. Mindezek éles ellenzést váltottak ki a hadseregben. A főtitiztek jelentős része egyre nagyobb ellenérzéssel nézte a peronisták – szerintük – balratolódását. Az egyházellenes fellépés csak olaj volt a tűzre a tisztikar szemében. A haditengerészet nyíltan angolbarát volt Perón és a kormány németbarátságával szemben. A hadsereg megérezte az importhelyettesítő iparosítás kifulladásának következményeit. Egyre kevesebb pénz jutott a hadseregbe. (A devizataralék a háború után 1,2 milliárd dollár volt, 1955-ben az eladósodás már elérte az 1,5 milliárd pesót.)

1955. június 16-án S. Toranzo Calderón ellentengernagy tisztársaival Perón fizikai megsemmisítését határozta el. A tengerészet és a légiő egyes egységei

bombázták az elnöki palotát, abban a hitben, hogy Perón ott tartózkodik. Perón előzőleg átment a hadügyminisztériumba, így a bombázásnak főként civil áldozatai voltak (355 civil halott és 600 sebesült).²⁹ A lakosság körében megdöbbenést és méltatlankodást keltő eseményt kihasználva feldühödött peronista fiatalok randalíroztak az éjszaka, és templomokat gyújtottak fel. Perón előbb a kommunistákra fogta a rendzavarást, majd azt mondta, hogy „a templomokat belülről gyújtották fel”, provokációra utalva.³⁰

Érdekesek a korabeli magyar követségi jelentések erről az időszakról. Egyfajta kettősség jellemzi a jelentéseket. Egyfelől informátoraik és saját tapasztalataik alapján a jelentésírók jelentenek a konkrét politikai, hatalmi mozgásokról, másfelől nem tudnak elszakadni bizonyos sztereotípiáktól, mint például: az imperializmus háborúra készül, így Perón is a háborúra spekulál. A hadgyakorlatokat is elsősorban nem az államcsínyveszéllyel, hanem a háborúra való készüléssel hozzák kapcsolatba. „Hogy Argentína mindinkább belesodródik a háborús politikába [nem tudni, konkrétan mit is ért alatta – H. Gy.], azt bizonyítják a legújabb hónapok nagyszabású, a normálisnál jóval nagyobb méretű katonai hadgyakorlatai, amelyek melleleg náci katonatisztek által vannak irányítva. Mendoza városában és az ország északi részében elsőtétítések és légi gyakorlatokat rendeztek. Ezek a gyakorlatok fő célja a lakosság idegeinek az előkészítése a háborúban való részvételre, tehát a háborús hangulatnak a lakosság közötti propagálását célozza.”³¹ Egy másik jelentésben Ernesto Guidici³² véleményét közvetítik: „Az argentin kormány ugyanis a feszültségek növelésekor egy közeli háborúra spekulált, amely esetben termékeinek eladása könnyebbé válna és nagy haszonnal járna. Az osztrák szerződés aláírása és a négy nagyhatalom kormányfőinek találkozási ügyében létrejött megállapodás ezeket a peronista reményeket szétfoszlatta... A hatalom mind jobban az elnök kezében összpontosul. Azok a javaslatok, amelyek a parlament elé kerülnek, kivétel nélkül az elnökségtől, döntő többségük magától Peróntól indult ki. Perón részletkérdésekben is magának tartja fenn a döntést.”³³

Érdekes elemzést nyújt a fenti jelentés a hadseregről. Négy csoportot különböztet meg a hadseregben. A csoportok közötti különbséget a kiképzés helyére vezeti vissza: „Politikai körökben a puccstervekről szóló hírek állandósulnak. A katonai puccsista csoport vezetőjeként Lucero hadseregügyi minisztert emlegetik. Nem régen Perón utasítást adott az elnökség nyomozási csoportja vezetőjének Lucero tábornok megfigyelésére. Amikor Lucero tudomást szerzett róla, a másik három katonaminiszterrel beszélt, akik megjelentek Perónnál és követelték a megfigyelés beszüntetését... A hadsereg tisztikarának nincs egységes állásfoglalása. A hadseregben négy csoportot különböztetünk meg, aszerint, hogy melyik külföldi országban nyertek katonai kiképzést a hadsereg vezető tisztjei. A második világháború előtt a tengerésztisztek Angliában tanultak. Ennek következtében döntő befolyása van az angol érdekeket szem előtt tartó Radikális Pártnak. A légierő tisztjeit Észak-Amerikában képezték ki. Ez a csoport az észak-amerikai álláspontot támogatja. A gyalogság tisztjeit Németországban, a hegyivadász alakulatok tisztjeit Olaszországban képezték ki. Ezek a tisztok az említett két országgal való szorosabb kapcsolat hívei. Közülük kerülnek ki a függetlenebb nacionalista politikát követelő tisztok. Perón helyzete jelenleg elég szilárdnak mondható.”³⁴

A követségi információi szerint a következő puccsot Lucero hadügyminiszter robbantja ki. Ez téves információ volt, de továbbküldték Budapestre. A jelentésben ez olvasható: „Barátainktól szerzett információ szerint katonai puccs előkészítése van

folyamatban, amelynek élén Franklin Lucero hadügyminiszter áll, de vele egyetértésben van a másik két katonai miniszter is. Ezen irányzatot támogatja a radikális párt jobbszárnya, a belső reakciós USA erők, valamint a klérus... Lucero quintáján [birtokán – H. Gy.] jöttek össze és elhatározták, hogy Peróntól követelni fogják több miniszter menesztését, de főként a munkásminisztereket.” Indokképpen a sok „panamázást” hozzák fel. A jelentés hozzát teszi, hogy Perón a CGT ellenállásától félve elutasította a kérést, ezért a tisztek „most úgy hírlik, felkelést készítenek elő, de a tömegek kikapcsolásával, azaz belső palotaforradalmon keresztül szeretnék elérni céljaikat”.³⁵ E jelentés egy fejezetében kitér a következőkre: „Argentínában az utóbbi hetek folyamán valóban érezhető egy elég erős feszültség, s barátaink azt mondják, hogy az összeesküvés szálait még nem sikerült pontosan felfedni. Romanenko szovjet katonai attasé a fenti híreket megerősítette, azon megjegyzéssel, hogy neki olyan információja van, hogy az említett felkelést május végére, illetve június elejére tervezik.”³⁶ (A felkelés június 16-án tört ki.)

Egy másik jelentésben Marischit³⁷ idézik a június 16-i felkelésről, aki eddig ismeretlen mozzanatra hívja fel a figyelmet: „Perón napokkal előre tudott a felkelésről, és a felkelés előtti napon, tehát június 15-én rendkívüli ülésre hívta össze a kormány tagjait és a CGT legfőbb vezetőit, kivéve a katonai minisztereket... Perón ezen az ülésen parancsot adott a munkásság felfegyverzésére. Tudvalevő dolog, hogy a CGT kezében nagy mennyiségű fegyver van. Ezen az értekezleten ekkor felállt a CGT egyik vezetője [nevet nem említ a jelentés – H. Gy.] és megkérdezte: a kommunistáknak is adjunk fegyvert? Amire Perón igennel válaszolt. Perón maga nem gondolta komolyan keresztülvinni a munkásság felfegyverzését. Tettét taktikai lépésnek szánta, illetve megfélemlítésnek a felkelők és a jenki ellen, gondolván, ezek után könnyebben ki tud egyezni az ellenféllel. A valóságban ő legalább úgy félt a munkásság felfegyverzésétől, mint ellenségei.” A jelentés szerint másnap Lucero hadügyminiszter felkereste Perónt és kérte, hogy ne fegyverezzék fel a munkásságot. Ugyanezt tette az amerikai nagykövét is, aki „figyelmeztette Perónt a következményekre”.³⁸

A magyar követség információi alapján úgy tudta, hogy Lucero hadügyminiszter is összejátszott a felkelőkkel, bár nem vett részt benne. Felhasználta az alkalmat, hogy Perónt rávegye: 1. a klérus elleni kampány beszüntetésére, a kommunisták elleni terrorra, 2. Perón csökkentse demagógiáját, és a CGT-nek csökkenjen a befolyása a kormányra, 3. a kormány mondjon le, és az új kormányban erősödjön meg a „katonai vonal”. A jelentés szerint Perón valóban lecsendesítette a revansra váró CGT-t, elengedte a lecsukott 150 papot és apácát, a templomok elleni támadásokat a kommunistákra fogta. A jelentés azzal végződik: „Egy szenátortól szerzett információ szerint 3–4 hónapon belül nagy változások várhatóak, és szó van Perón ezen idő alatt való lemondásáról, amely körülmény az amúgy is feszült belpolitikai helyzetet még tovább élezné.”³⁹

Perón helyzete a június 16-i merénylet után ideiglenesen megszilárdulni látszott. Ezt arra használta fel, hogy lépéseket tegyen a „nemzeti megbékélésre”. Műsoridőt adtak a rádióban a radikális ellenzék vezérének, Arturo Frondizinak, aki a szabadságjogokért szállt síkra. Más ellenzéki pártok is szabadon mozoghattak. Egy követi jelentés megemlíti, hogy szabadon működhetett még a Kommunista Párt is, amely Perón egyik legkitartóbb ellenfele volt. „Perón, hogy meggyengült helyzetét ismét megerősítse... szabad működést engedélyezett az Argentin Kommunista Pártnak és a békemozgalmaknak is. A politikai foglyokat, köztük a kommunistákat és a békeharcosokat is szabadon engedték.”⁴⁰ Perón július 15-én kijelentette, hogy „a

peronista forradalom befejeződött; most egy új szakasz kezdődik, az alkotmányos szakasz, forradalmak nélkül, mivel egy ország tartósan nem lehet a forradalom állapotában... én pedig megszűnök a forradalom vezetője lenni, azért, hogy az összes argentin elnöke legyenek, barátoké, ellenfeleké egyaránt”.⁴¹

Augusztus 30-án újabb bejelentést tett: felajánlotta lemondását. Perón taktikázott. Lemondási szándékát ugyanis nem a Kongresszus előtt, hanem a Peronista Párt és a CGT vezetői előtt jelentette be. Ez tehát nem hivatalos lemondás volt, de kiváló eszköz arra, hogy Perón felszítsa hívei lelkesedését. A magyar követség a Club Americantól nyert információira hivatkozva már július 14-i levelében ír Perón lemondási szándékáról. Ezek szerint Perón már júliusban benyújtotta lemondási szándékát a kormánynak, de az nem fogadta el. „Perón jól tudta, hogy a jelenlegi szakaszban nélküle, illetve az általa befolyásolt tömegek megnyerése nélkül a katonai klikk nem tudja a hatalmat teljes egészében átvenni, megtartani... Perón benyújtotta lemondását, jól tudva, hogy ezt nem fogják elfogadni, s azért, hogy ő tovább maradjon, további engedményeket akar kicsikarni a katonai klikktől. Számításaiban nem tévedett; a katonai klikk nem fogadta el lemondását, azzal indokolva, hogy neki a helyén kell maradni, és együtt kell velük dolgozni, neki segíteni kell leszerelni a szakszervezeteket és egyéb tömegmozgalmakat. Gyakorlatilag azt akarják, hogy Perón amit eddig főzött, most egye is meg.”⁴² A követi jelentésből kitűnik, hogy valóban tesztelhette a hatalmi elit legszűkebb köreinek reagálását egy esetleges lemondással. Ez is nóvum, erről más forrásokból nem tudunk.

Új helyzet állt elő 1955. augusztus 31-én. Az előző napi lemondási bejelentés hírére mozgósított a CGT és a Peronista Párt. A Plaza de Mayorra összegyűlt tömeg kérte Perónt, vonja vissza lemondási szándékát. Perón ezen a nagygyűlésen nem a hezitáló, taktikázó Perón volt, hanem egy harcias „peronista”. Most nem a megbékélésről beszélt, hanem arról, hogy meg kell torolni a sérelmeket és a peronisták elleni támadásokat: „A jelszó most minden peronista számára az, hogy az erőszakra még nagyobb erőszakkal válaszoljon. Amikor egy közülünk elesik, őt fog közülük elesni.”⁴³ Ez a híres „ötöt egyért” beszéde azt sugallta, hogy Perón hajlandó kemény kézzel rendet tenni. Ez gyors cselekvésre ösztönözte ellenfeleit, főként a hadsereget. Olaj volt a tűzre, hogy a CGT vezetői felajánlották Perónnak fegyveres munkásmilíciák szervezését. Perón ezt nem fogadta el. Mint később mondta: „Könnyű átadni a fegyvereket a szakszervezeteknek. Ami nehéz: visszavenni tőlük.”⁴⁴

1955. szeptember 16-án fellázadt a córdobai helyőrség. Csatlakozott a lázadáshoz a hadiflotta és a szárazföldi hadsereg egy része. A Perónhoz hű katonai erők azonban még így is többen voltak. Perón azonban nem mozdult. Kivárt. De nem harcolt. (Később erről azt írta, hogy nem akart polgárháborút.) Ezúttal azonban elszámította magát. Lemondását most komolyan vették, és egy háromtagú katonai junta alakult Eduardo Lonardi tábornokkal az élen, aki egyben az elnöki teendőket is ellátta. A tábornokok lázadásukat Felszabadító Forradalomnak (Revolución Libertadora) nevezték. Perón Paraguayba emigrált. Későbbi nyilatkozataiban a népet és a peronizmus haszonélvezőit kárhoztatja a bukásáért: „A népnek, amely többet kapott, mint egy évszázad alatt, nagyobb lelkesedést kellett volna mutatni, megvédve azt, aki adta... E hálátlanság miatt arra kell gondolnom, hogy vívmányokat és hódításokat adni egy népnek, amely nem tudja azt megvédeni, nem más, mint időpocsékolás.”⁴⁵ Egy levelében így ír: „A dolgozók és a szegények mostantól fogják megtudni, ki is volt Perón.”⁴⁶

Érdekes, hogyan elemzi a Perón-rendszer bukását az 1955-ös évet értékelő követi jelentés. „Argentína belpolitikája 1955-ben igen mozgalmas volt. A különböző érdekek ellentétei puccsokban tükröződtek vissza... E kormány [a peronista kormány – H. Gy.] egy fasiszta típusú kormány volt, amely csak majmolta a parlamentet. Minden döntést Perón hozott, mielőtt a parlament döntött volna... Az ellenzék nem engedte szóhoz jutni, bár kifelé igyekezett a demokrácia köntöskéiben tetszelegni, s ezért a parlamentbe beengedtek ellenzéki képviselőket... A baloldali erőket kegyetlenül elnyomták. A közigazgatást rendkívül felduzzasztották, elbürokratizálták, és a korrupció rendkívül elburjánzott... A rendőrség, katonaság a német és egyéb fasiszta tisztek segítségével lett kiképezve. Mindezen szervek rendkívül felerősítve Perón elnyomó szervei voltak. Uralmuk alatt egyre inkább eladósodtak, a mezőgazdaság válságba került... A gazdaságilag és politikailag csődbe jutott peronista kormány 1955. évi politikáját az egyik napról a másik napra való élés jellemezte. Minden elnyomás ellenére a tömegek nyomása érezhető volt, és Perón korábbi hívei is szembefordultak vele. Ebből a szorító helyzetből Perónék úgy próbáltak menekülni, hogy a megbékélés politikáját hirdették, de a hitelét veszített peronistákkal nem egyezett ki az ellenzék...”

A szeptember 16-i puccsról a következőket írta a jelentés: „A lázadás sikerrel járt, most az ellenállás helyett Perón kapitulált. Nem volt megfelelő ember, aki a kormányhű csapatok, a rendőrség élére állt volna. Nem is beszélve arról, hogy ha Perón nemcsak beszél, de felfegyverzi a munkásokat, amelyek többsége ténylegesen Perón mellett volt. Ezt Perón nem tehette meg, mert a burzsoázia képviselője volt. A Perón-kormány megbukását különösen a középrétegek fogadták nagy ovációval... Az új ideiglenes kormány diadalmenetben vonult be, de tiszavirág-életű volt, mert egy újabb puccs a Lonardi-kormányt elsöpörte... A Lonardi-kormány nagy kiábrándulást okozott, mert a »felszabadító forradalom« a konzervatívok kormányát hozta. Népellenes fasiszta elemekkel ülteti magát körül. Intézkedéseiben is népellenes volt. Prebitschet bízta meg a gazdasági terv kidolgozásával és hozzájárult a peso leértékeléséhez. Felemelte a mezőgazdasági termények árait, amit követett a többi termény árának emelése. A belső és külső bizalmatlanság nőtt a Lonardi-kormánnyal szemben. S hogy megmentsék a »felszabadító forradalmat«, félretették egy újabb katonai puccsal Lonardi kormányát...”

Az 1955-ös évet értékelő jelentés kitér a sajtószabadság kérdésére a peronizmust illetően: „A peronista rendszer alatt a sajtót egységesítették olyan formán, hogy teljes mértékben a kormány mellett működő sajtótitkárságot vezető Raul A. Apold által volt irányítva... a sajtószabadság és a független újságírás kérdése teljesen ellaposodott. Információk szerint a peronista rendszer alatt kb. 200 újságot tiltottak be... Általában a papír elosztásán keresztül szabályozták az egyes lapok megjelenési példányszámát és terjedelmét...”

A követség úgy értékelte, hogy a Perónt megdöntő puccs után kedvező és kedvezőtlen jelek egyszerre mutatkoztak a sajtószabadság terén. Kedvezőtlennek ítélte meg a „jobbrtolódást”, de ugyanakkor, mivel az új kormány a demokratikus elveket hangsúlyozta, megjelenhettek a baloldali lapok, több hírügynökségtől vehettek át anyagot, sőt magyar vonatkozású anyag is elhelyezhetővé vált az újságokban. 1956 februárjától azonban újra szigorításokkal kellett számolni (betiltottak egyes lapokat).⁴⁷

A követi jelentések Perón elmozdítása után gyakran jelezték, hogy a hadsereg és a peronista szakszervezetek között „feszült” a viszony, és emiatt a konszolidáció lassan halad: „A hadsereg és a munkások között nagyon feszült a helyzet. A katonák

megszállták a munkások érdekvédelmi szervezeteit, a szakszervezeteket. Mindenütt interventorok⁴⁸ vannak, és ez felháborítja a munkásokat”.⁴⁹ A követi jelentésekben olvasható, hogy több peronista munkás átlépett a Kommunisták Pártjába (amely egy ideig „legálisan” működhetett) azzal, ha visszajön Perón, visszalép a Peronista Pártba.⁵⁰

A Perón bukását hozó 1955-ös év külpolitikáját értékelő követi jelentés így ír: „Jellemző volt a peronista kormány külpolitikájára a latin-amerikai országokkal való kapcsolat kiépítésére való törekvés... azzal a céllal, hogy ellensúlyozza az USA nyomást. De ugyanakkor nem kötötte le magát ezen államokhoz sem. Jellemző erre, hogy az amerikai szövetségbe ugyan beléptek, de a parlament nem ratifikálta évek óta az alapszabályt...”⁵¹ A külpolitikában ismét megmutatkozott a tercersa pozíció elve, amelyet a követség úgy értékelt, hogy azt a gazdasági érdekek motiválták. Különösen ezt vélték felfedezni Perón közeledésében a Szovjetunióhoz és a szocialista országokhoz. „Természetesen látnunk kell, hogy a változás nem a Szovjetunó és a népi demokráciák felé forduló szimpátia miatt volt, hanem a peronista kormányt nehéz gazdasági helyzete kényszerítette az előnyös kereskedelem kihasználására.”⁵²

Egy 1956. január 3-i jelentésben azt olvashatjuk, hogy „a katonai diktatúra egyre erősödik... az ideiglenes kormány helyzete továbbra is bizonytalan, nem tud megszilárdulni”.⁵³ Pedig a kormány mindent megtett a száműzetésben lévő Perón lejáratására. Nyilvánosságra hozták a peronista kormány költségvetését, közszemlére állították Perón és Evita Perón „kincseit”. De a kormány nem érte el a várt hatást. A jelentés erről így írt: „A kiállításról több diplomatának, köztük dél-amerikai diplomatáknak (ecuadori, perui, bolíviai kultúrattasék) az volt a véleménye, hogy bár a kiállított tárgyak nagy értéket képviseltek, mégsem rendkívüliek, ha tekintetbe vesszük, hogy egy 10 éven keresztül hatalmon lévő elnök tulajdonát képezték.” Ráadásul – teszi hozzá a jelentés – sok közülük ajándék volt. A személyes dolgok kiállítása, „mint például a használt cipők, ingek, kesztyűk, valamint a pár évvel ezelőtt elhalt Eva Perón személyi ruhadarabjai sok nem peronista argentinban is visszatetszést szült”.⁵⁴

Az Aramburu-kormány fő tevékenységét az egyik jelentés az alábbiakban összegzi: „Ez a kormány első intézkedésével feloszlatta a peronista pártot és női szervezetét. Letartóztatta a peronista vezetőket... Mindkét kormányt a katonai diktatúra jellemezi. Hogy tömegbázist szervezzen, létrehozták a politikai tanácshozó testületet, politikai pártok megbízottaiból, amelyek egyformán szolgálták Lonardit és Aramburut is.” Az 1958. évi választások miatt „a pártok szeretnék megszerezni a peronista tömegeket, nyilatkozataikban ezért bírálják a kormányt, valójában támogatják... Aramburu kormánya is elég ingatag talajon áll. Belső harcok emésztik, a különböző gazdasági érdekek ütköznek össze. Ezek az érdekcsoportok a hadsereg egyik vagy másik egységénél keresnek védelmet... Erős a peronisták mozgolódása, amely főként szabotázsakciókban mutatkozik... Ezek az akciók nem nyerik meg a tömegeket, de a kormánynak alapot ad a terror alkalmazására.”⁵⁵

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a magyar követi jelentések Perón bukását illetően több érdekes mozzanatra hívják fel a figyelmet, olyanokra is, amelyeket eddig kevésbé ismertünk, sőt novum értékűek (pl. Perón „titkos” lemondási kísérlete még 1955. augusztus 30-a előtt). A követi jelentések azonban sokszor meglehetősen felszínesek, nem tartalmaznak mélyebb politikai elemzéseket. Szóhasználatukban, következtetéseikben természetesen magukon viselik a kor stílusát, követelményeit: a peronista kormányt például fasisztának nevezik. A történész számára a problémát főként azonban az okozza, hogy a követség információs bázisa –

az esetek többségében – túlzottan egyoldalú volt. Elsősorban baloldali forrásokra: kommunista párttagokra, szakszervezeti vezetőkre, baloldali peronistákra támaszkodtak, így sokszor nagyon egyoldalú, néha kimondottan sematikus képet továbbítottak Budapestre a különben igen szövevényes, élénk argentin politikai mozgásokról. A jelentések ismerete ennek ellenére hasznos, mert az ott közölt információk birtokában – más információkkal egybevetve, kiegészítve – árnyaltabb képet kapunk Argentína e változásokban gazdag és a magyar történeti szakirodalomban még nem kellően feldolgozott időszakáról.

Jegyzetek

- ¹ *Horváth Gyula*: A populizmus Latin-Amerikában (Brazília, Argentína, Mexikó). In: Múltunk. 2002. 1. szám 3–51. Perónról és a peronizmusról ír: *Horváth Gyula*: Perón. In: *Horváth Gyula, Anderle Ádám*: Perón, Che Guevara. Pannonica, Budapest, 2000. Perón életéről a legátfogóbb írás: *Joseph Page*: Perón, una bibliografía I–II. Javier Vergara, Buenos Aires, México, Santiago de Chile, 1984.
- ² A G. O. U. rövidítésnek más feloldása is ismert. 1. Az Egyesítés Műve (Grupo Obra Unificación), 2. Kormány! Rend! Egység! (Gobierno! Orden! Unidad!) Lásd: *Alberto Ciria*: Parties and Powers in Modern Argentina. 1930–1946. State University of New York, Albany, 1974. 76., *George I. Blankstein*: Perón's Argentina. University of Chicago Press. Chicago, 1953. 313.
- ³ *Juan Domingo Perón*: Yo Juan Domingo Perón. Relato autobiográfico. Editorial Planeta, Barcelona, 1976. 44.
- ⁴ *Alejandro Magnet*: Nuestros Vecinos Justicialistas. Editorial del Pacifico, Santiago de Chile, 1953. 38.
- ⁵ Doctrina Peronista. Buenos Aires, 1948. 98.
- ⁶ *Alberto Ciria*: Peronismo. Mythology or Ideology. University of California, 1967. 9.
- ⁷ *Juan D. Perón*: Conferencia, pronunciada en el acto de la clausura del Primer Congreso Nacional de la Filosofía. Mendoza. Subsecretaria de Informaciones, Buenos Aires, 1949.
- ⁸ Doctrina Peronista, 13.
- ⁹ Doctrina Peronista, 376.
- ¹⁰ *Raul A. Mende*: Justicialism. The Peronist Doctrine and Reality. Impr. López, Buenos Aires, 1950. 68.
- ¹¹ A justicializmus ideológiájáról részletesen ír: *Horváth Gyula*: Perón. 73–84.
- ¹² *Geraldo López Alonso*: 1930–1980. Cincuenta Años de Historia Argentina. Edit. De Belgrano, Buenos Aires, 1982. 125.
- ¹³ *Rubén Bortnik*: Historia elemental de los Argentinos. Corregidor, Buenos Aires, 1973. 308.
- ¹⁴ *Enrique Pavón Pereyra*: Coloquios Reunidos. Madrid, 1973. 194.
- ¹⁵ *Juan Domingo Perón*: Yo J. D. Perón. 175.
- ¹⁶ Uo. 175.
- ¹⁷ *Pereyra*: i. m. 78.
- ¹⁸ *Juan Domingo Perón*: La Tercera Posición. Buenos Aires, 1973. 119.
- ¹⁹ *Félix Luna*: Breve historia de los argentinos. Planeta Ed., Buenos Aires, 1993. 250.
- ²⁰ Magyar Országos Levéltár (MOL). XIX-J-8-a (a Buenos Aires-i nagykövetség iratai) 3. doboz. 1. sz. csomag. 1955. május 30.
- ²¹ A peronista alkotmány az olajat nemzeti kincsnek tekintette. Perón a gazdasági gondok miatt lehetőséget adott egy amerikai cégnek az olajkitermelésre. Ez nagy nacionalista hullámot indított el Perón ellen.
- ²² MOL XIX-J-8-a, 4. doboz, 1955. július 4-i, 3. doboz, 1. sz. csomag. 1955. szeptember 23., 1955. február 19. levél, illetve 4. doboz, 100. cs. 1955. február 28-i jelentés.
- ²³ Perón nem foglalkozott a kiközösítéssel, de az 1960-as években harmadik házassága előtt madridi száműzetésében mindent megtett, hogy tisztázza magát. *Page*: i. m. II. t. 143.
- ²⁴ MOL XIX-J-8-a, 4. doboz, 1955. július 4-i jelentés.
- ²⁵ Uo.
- ²⁶ *George I. Blankstein*: Perón's Argentina. University of Chicago Press, Chicago, 1953. 356.
- ²⁷ *Robert Potash*: El ejército y la política en la Argentina. 1945–62 (De Perón a Frondizi) Sudamérica. Buenos Aires, 1981. 23.
- ²⁸ 1951. szeptember 28-án Benjamin Menéndez tábornok puccsot hajtott végre, amelyet gyorsan levertek.
- ²⁹ *Page*: i. m. II. t. 62–63.
- ³⁰ *Perón*: Yo Juan Domingo Perón. 217.

-
- ³¹ MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 148. cs. 1955. április 22.
- ³² Ernesto Guidici az argentin békemozgalom főtitkára volt. Megfigyelhető, hogy a követség diplomatái értesüléseiket főként baloldali személyektől kapták, így sokszor a kép is, amelyet az argentin politikai életéről megrajzoltak, egysíkú volt, és bizonyos fejleményeket nem (vagy nem eléggé mélyen) tudtak elemezni.
- ³³ MOL XIX-J-8-a 3. doboz, 52. cs. 1955. május 30.
- ³⁴ Uo.
- ³⁵ MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 160. cs. 1955. április 23.
- ³⁶ Uo.
- ³⁷ Marischí az Argentin Kommunista Párt Központi Bizottságának volt tagja. A szakszervezeti ügyekkel foglalkozott.
- ³⁸ MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 160. cs. 1955. július 28.
- ³⁹ MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 160. cs. 1955. július 4.
- ⁴⁰ MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 52. cs. 1955. augusztus 11.
- ⁴¹ Page: i. m. 66.
- ⁴² MOL XIX-J-8-a 4. doboz, 160. cs. 1955. július 14.
- ⁴³ Alonso: i. m. 141.
- ⁴⁴ Page: i. m. 72.
- ⁴⁵ Perón: Yo Juan Domingo Perón, 230.
- ⁴⁶ Page: i. m. 84.
- ⁴⁷ MOL XIX-J-8-a 5. doboz, 2. cs. 1956. március 21. „Belpolitikai helyzetjelentés az 1955-ös évről”.
- ⁴⁸ Az interventor a kormány által az egyes szakszervezetek, vállalatok, intézmények élére kinevezett, főként politikai szerepet játszó, teljhatalmú vezető volt.
- ⁴⁹ XIX-J-8-a 5. doboz, 4. cs. 1956. május 3.
- ⁵⁰ XIX-J-8-a 5. doboz, 12. cs. 1956. január 3. illetve 5. doboz, 4. cs. 1956. május 3.
- ⁵¹ XIX-J-8-a 5. doboz, 2. cs. 1956. március 21.
- ⁵² Uo.
- ⁵³ XIX-J-8-a 5. doboz, 12. cs. 1956. január 3.
- ⁵⁴ XIX-J-8-a 4. doboz, 282. cs. 1955. november 18.
- ⁵⁵ XIX-J-8-a 5. doboz, 2. cs. 1956. március 21.